

Sanda-Maria BUTA

APARIȚIA PRIMELOR PUBLICAȚII PERIODICE ROMÂNEȘTI ÎN TRANSILVANIA

La momentul apariției, în 1838, la Brașov, a primului ziar politic al românilor ardeleni („Gazeta de Tranilvania”) și a suplimentului său literar („Foaie pentru minte, inimă și literatură”), încercările de a întemeia publicații românești în Transilvania aveau deja un trecut de aproape o jumătate de secol.

Ioan Piuaru-Molnar (1749-1815) a fost cel dintâi român ardelean care s-a gândit la necesitatea înființării unui ziar ca element de sprijin în procesul de emancipare a românilor, încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Aprobarea obținută de el în 1789 s-a dovedit însă a fi inutilizabilă prin refuzul Curții de la Viena de a-i acorda scutire pentru taxele poștale, care la acea vreme erau excesiv de ridicate. N-a putut apărea nici măcar primul număr, care era deja pregătit în tipografia lui Martin Hochmeister din Sibiu, sub numele de „Foaie românească pentru popor” („Walachische Zeitung für der Landman”).¹ Ioan Piuaru-Molnar repetă încercarea în 1793 și 1794, de data aceasta împreună cu bănățeanul Paul Iorgovici², iar în 1795 cere autorizația pentru publicația bisăptămanală „Vestiri filosofice și moralicești” în numele Societății filosoficești a neamului românesc în mare Prințipatul Ardealului³.

Toate aceste încercări eșuează însă datorită temerilor autorităților, pe care le găsim clar exprimate în raportul guvernatorului Transilvaniei, Gh. Banffy, către Cancelaria vieneză: „... Astăzi răspândirea de ziare este mai puțin admisibilă decât oricând pentru că preastricăcioasele idei de libertate galice se răspândesc cu mare iuțea... și ar putea pricinui o tulburare adâncă a liniștii publice”⁴.

La începutul secolului următor, în 1814, Alexie Lazaru reia ideea redactării unui ziar pentru români, „Novele”, publicând o *Înștiințare* ce prefața viitoarea gazetă care urma să apară „în toată săptămâna de câte două ori”. Apariția ei era însă condiționată de numărul „prenumeranților” ce se vor anunța. *Înștiințarea* a rămas un act singular, autorul nemairevenind asupra proiectului său.⁵

În 1817 bucovineanul Theodor Racoce obține aprobarea și încearcă să scoată o publicație literară din care va apărea un singur număr, în 1820, sub titlul „Chrestomaticul românesc”.⁶ Tot un singur număr dintr-o revistă literară, „Biblioteca românească”, scoate, în 1821, și Zaharia Carcalechi. După o întrerupere de 8 ani ea va apărea în 1829, când, cu concursul lui Damaschin Bojincă, Mihail Cuciuran (Gr. Cuciureanu), Constantin Lacea și Ioan Trifu (Ioan Maiorescu), Carcalechi izbuteste să-i asigure o apariție de 13 numere – 1829, 1830, 1834.⁷

Meritul acestor precursori este acela că, timp de o jumătate de veac, au cultivat cu tenacitate ideea unor publicații periodice românești, fixând baza orientării viitoare a presei românești transilvănene – educația morală și culturală a poporului în limba națională și cultivarea conștiinței unității naționale.

Guvernul habsburgic obstrucționase sistematic, timp de 50 de ani, întemeierea ziarelor românești, deși atât ungerii, cât și sașii transilvăneni aveau ziare în limbile lor. Atâta timp cât ungerii oferiseră Habsburgilor certitudinea devotamentului lor față de Coroană, Viena se arătase prea puțin

¹ V. Netea, *George Barițiu. Viața și activitatea sa*, București, 1966, p. 82.

² N. Iorga, *Istoria presei românești*, București, 1922, p. 30.

³ A. A. Mureșianu, *La împlinirea unui veac de la întemeierea „Gazetei de Transilvania”*, în „Țara Bârsei”, nr. 2, 1938, p. 102.

⁴ Jakab Elek, *Istoria ziaristicii ardeleni până la 1848*, Budapesta, 1882, p. 27.

⁵ V. Netea, *op. cit.*, p. 84.

⁶ M. Popa, V. Tașcu, *Istoria presei literare românești din Transilvania*, Cluj-Napoca, 1980, pp. 31-34.

⁷ I. Lupaș, *Studii, conferințe și comunicări istorice*, Sibiu, 1941, III, pp. 129-169.

sensibilă față de năzuințele românilor de emancipare culturală și politică. La începutul secolului al XIX-lea și mai ales în deceniul al treilea, ungurii abandonează vechea linie și încep a face o vie opoziție politicii austriece și spiritului german, manifestând atitudini și tendințe naționaliste care neliniștesc Viena și o determină să-și schimbe politica față de români. Faptul că, în 1838, Curtea de la Viena acordă românilor dreptul de a avea un ziar politic își are explicația într-un calcul strict politic, întemeiat pe deviza „Divide et impera”. Austrieicii își dădeau seama că ziarul românesc, ca exponent al intereselor românilor, se va izbi de presa maghiară, și se vor ataca reciproc, punând astfel în evidență necesitatea rolului de arbitru și conducător al Casei de Austria.

Temeliile presei românești se vor pune în 1838, odată cu înființarea ziarului brașovean „Gazeta de Transilvania” și a suplimentului său literar, „Foae pentru minte, inimă și literatură”.

La începutul secolului al XIX-lea lupta de afirmare a românilor brașoveni câștigase teren pe plan economic, ridicându-se o negustorie care reușise să se impună, în ciuda măsurilor drastice luate de autorități pentru a-i ține „extra muros”. Cunoscute nu numai ca „cei mai avuți și cultivați”, dar și ca „cei mai înflăcărați pentru cauza națională în întreaga Dacie superioară”, cum îi apreciază Al. Papiu-Ilarian⁸ și Simion Bărnuțiu⁹, ei devin mecenații celor mai importante instituții create în acel timp. Nu este o simplă întâmplare că ei și-au căutat îndrumători pentru școlile lor și pentru acțiunile politice printre tinerii elevi ai lui Timotei Cipariu, Blajul fiind singurul centru românesc din Ardeal cu un curs superior liceal de filosofie și cursuri academice teologice de 4 ani, unde funcționau ca profesori intelectuali elevați, educați la cele mai prestigioase școli europene. Renumele acestui focar de cultură românească îi face pe negustorii brașoveni să treacă peste considerentele de ordin confesional și, începând din 1834, să-și trimită fiii la școlile greco-catolice ale Blajului.¹⁰

În vara anului 1834, dând curs invitației negustorului Ioan Jipa de a-i medita fiul la limba latină, George Barițiu – teolog – vine pentru prima dată la Brașov. Amabilitatea, cordialitatea și lipsa oricărui resentiment confesional cu care a fost primit de negustorii brașoveni – oameni ce călătoriseră prin marile orașe europene – spulberă falsa imagine de ortodocși bigoți, sufocați de prezența turcilor, pe care o aveau despre brașoveni cei din Blaj. Din contră, Barițiu găsește aici o remarcabilă societate românească preocupată de limba și tradițiile românești și care întreținea legături strânse cu Bucureștiul, Iașul și Craiova.

Va reveni la Brașov ca meditator și în vara anului 1835, fiind astfel primul care a făcut legătura culturală între cele două orașe, solidarizându-le mai apoi, prin ziarele pe care le conducea, în aceeași atitudine națională. *Disertația despre școli pentru toți credincioșii de lege grecească din Brașov*, pe care Barițiu o scrie în primavara anului 1835, a provocat un puternic entuziasm în rândul brașovenilor, cu urmări benefice pentru dezvoltarea culturală a orașului, deoarece i-a convins că omul de care aveau nevoie să le organizeze școala românească din Cetate, înființată în 1834 și în care își pusese atâtea speranțe, era George Barițiu. Dorințele brașovenilor luă formă unei propuneri directe, iar în mai 1836 reprezentanții Comunei bisericesti din Cetate s-au adresat, prin inspectorul școlar Gh. Nica, Facultății de Teologie din Blaj, solicitând un profesor.¹¹ În urma călătoriei din vara anului 1836 pe care Timotei Cipariu, însoțit de George Barițiu, o întreprinde în Țara Românească, trecând prin Brașov, George Barițiu se hotărăște să accepte propunerea. Astfel, la 17/29 septembrie 1836 el semnează, în fața profesorului Carabetin, contractul prezentat de eforii școlii.¹² Conform acestui protocol, George Barițiu urma să primească postul de profesor al Școlii populare din Cetatea Brașov, pentru limba română, germană și latină.¹³ După 8 ani va părăsi învățământul, absorbit de

⁸ Al. Papiu-Ilarian, *Istoria Românilor din Dacia Superioară*, vol. I, p. 217.

⁹ „Casa Mureșenilor” Brașov, Arhiva Mureșenilor, doc. nr. 901.

¹⁰ V. Netea, *op. cit.*, p. 49.

¹¹ C. Diaconovici, *Foi comemorative la serbarea din 12/24 mai 1892*, Sibiu, 1892, p. 9.

¹² V. Netea, *op. cit.*, p. 56.

¹³ C. Diaconovici, *op. cit.*, p. 53.

activitatea publicistică, după ce reușise să se impună ca un excelent organizator.¹⁴ În 1837 vine la Brașov și prietenul și colegul său Iacob Mureșianu¹⁵, chemat pentru a pune bazele Liceului latino-german, iar în aprilie 1838 li se alătură și vărul acestuia, Andrei Mureșanu¹⁶. În procesul îndelungat de formare a conștiinței naționale, generația din care făceau parte acești trei tineri teologi blăjeni este veriga de legătură între intelectualii perioadei dualiste și generația de istorici și filologi ai Școlii Ardelene, care au imprimat un caracter special Iluminismului românesc. Erau urmașii și moștenitorii culturali ai aceluia grup de cărturari, puțin numeros dar foarte dinamic, care a elaborat o ideologie, având la bază doctrina continuității și teza unității de origine a tuturor românilor și a latinității limbii lor. Ceea ce a moștenit generația lui George Barițiu de la cărturarii secolului al XVIII-lea, a pus în operă și a transmis, ca o datorie patriotică, a fost principiul că întreaga activitate politică, economică, filosofică, literatură, arta și toate instituțiile aveau datoria de a promova ideea națională. Pentru ei, orice formă de manifestare individuală sau socială trebuia subordinată factorului politic. Or, ce putea servi mai bine răspândirea ideilor decât ziarele, prin marea lor putere de penetrare în rândul conaționalilor. Acest adevăr l-a înțeles foarte bine Timotei Cipariu și pentru punerea lui în practică a ales ca parteneri pe luminații negustori cu care a luat legătura prin George Barițiu în vara anului 1836. În jurnalul de drum, Timotei Cipariu notează, în 3 august, la Brașov, următoarele: „Soț de călătorie îmi este fratele Gh. Bariț cu carele eu atât mai vârtos a fost a călători cu cât dânsul este cunoscut pe aici și cu o cale am voit și Brașovul, această cheie sau poartă a Țării Românești, a vedea”.

Cei doi cărturari vizitează mai mulți români brașoveni, ba mai mult, „spre căutarea domnilor acelora pe care n-am avut norocirea a-i afla acasă” nu pregetă „să tocmească o căruță la Arpatac unde oamenii de bani gata se găseau în viligiatură la borvis. Acolo se afla Rudolf Orghidan cu care și cu Jipa și cu Iuga cel bătrân multe am grăit”¹⁷.

În legătură cu această întâlnire George Barițiu apreciază că, între subiectele discutate, a fost și proiectul „de-a înființa o foaie literară” la Brașov¹⁸. Tot despre această vizită și urmările ei vor scrie mai târziu Iosif Vulcan¹⁹ și dr. Ioan Rațiu, acesta din urmă într-o inspirată formă afirmând că „... hotărât foaia de la Brașov s-a zămislit atunci în acel sfat al negustorilor de substantive de la Blaj și ceilalți negustori mai reali, dar și unii și alții deopotrivă de idealști”²⁰.

Va apărea astfel, la 1 ianuarie 1837, în tipografia lui Ioan Gött, finanțată de Rudolf Orghidan și sub îngrijirea lui Ioan Barac²¹, „Foaia duminicii”, o publicație cu caracter literar, pentru care cenzura locală nu cerea autorizație specială de la organele superioare, cum se cerea în cazul ziarelor politice. Ioan Barac, lipsit de originalitate și incisivitate, n-a putut imprima ziarului caracterul militant necesar emancipării culturale și naționale a românilor, ci s-a rezumat la traduceri și compilații, dând gazetei caracterul unui magazin de curiozități mondiale și întâmplări anecdotice, decepționând un public cititor care aștepta dezbateră problemelor sale naționale.²² Ca urmare, Rudolf Orghidan se decide să scoată un ziar politic, pentru care își alege un redactor tânăr, bine pregătit, entuziast – pe George Barițiu – și stăruie pentru a întemeia împreună o publicație pe lângă Ioan Gött, care preluase, în 1834, tipografia familiei Schobeln și scosese, la 24 mai 1837, cel dintâi ziar german local, „Sieberbürger Wochenblatt”²³.

¹⁴ V. Netea, *op. cit.*, p. 67.

¹⁵ Aurel A. Mureșianu, *Iacob Mureșianu, Album comemorativ*, Brașov, 1913, p. 19.

¹⁶ *Ibidem*, p. 21.

¹⁷ Timotei Cipariu, *Jurnal*, Blaj, 1924.

¹⁸ G. Barițiu, *Dr. Vasile Pop, date biografice și amintiri*, în „Transilvania”, I, nr. 7, 15 martie 1863.

¹⁹ „Familia”, nr. 6-8/1876.

²⁰ „Unirea”, Blaj, nr. 25/1905.

²¹ C. Diaconovici, *Enciclopedia română*, vol. II, p. 40.

²² M. Popa, V. Tașcu, *op. cit.*, p. 55.

²³ V. Netea, *op. cit.*, p. 59.

Noul ziar – „Foaie de septemână” – deși nu avea autorizație, a apărut în două numere, la 3 și, respectiv, 10 iulie 1837, constituind debutul ziaristic a lui George Barițiu.²⁴ Ioan Gött crezuse că, traducând titlul gazetei și publicând în românește conținutul ziarului său nemțesc, nu va fi împiedicat în întreprinderea sa. Dar Colegiul cenzorilor din Brașov sistează foaia. În așteptarea „slobozeniei”, Rudolf Orghidan, „fiindu-i greață de atâtea formalități s-a retras din combinație”²⁵, după cum afirmă George Barițiu. Ștafeta este preluată de un alt negustor român, Gheorghe Nica, cel care va juca un rol deosebit de important la înființarea „Gazetei de Transilvania” și care va fi în primii ani principalul ei susținător material. Bartolomeu Baiulescu, în *Monografia* sa, afirmă că: „Înființarea Gazetei de Transilvania s-a plămădit în casa lui (Gh. Nica – n.n.) și concesiunea s-a obținut de el”²⁶.

Intenția celor trei brașoveni era de a apărea, la 1 ianuarie 1838, atât cu o publicație literară, cât și cu un ziar politic, a cărui apariție era însă condiționată de autorizația guvernului. Nefiind siguri de data obținerii acestei autorizații, la 2 decembrie 1837 apare, sub semnătura lui Ioan Gött, în calitate de „tipăritor”, o *Înștiințare* prin care se anunța apariția „Foi literare” și faptul că „... peste puțin timp după aceasta se va împreuna cu Gazeta politică românească care, pentru nește stări împrejur opăcitoare, îndată la începutul anului nu va putea ieși ci puțin după aceea”²⁷. *Înștiințarea* a fost scrisă în întregime de George Barițiu, care nu se mai intitula „traducător al articolelor” cum fusese Ioan Barac, ci redactor, titlu sub care va fi cunoscut de acum înainte.

La 25 decembrie 1837, când Orghidan, dezamăgit de „Foaia duminicii”, încetează să o mai finanțeze, Ioan Gött, în înțelegere cu George Barițiu, o preia, schimbându-i numele în „Foaie literară”. Se va numi așa între 1 ianuarie și 25 iunie 1838, când își schimbă numele în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”²⁸.

Documentele păstrate în Arhiva Mureșenilor ne dau posibilitatea să urmărim demersurile întreprinse pentru obținerea autorizației și cursul evenimentelor care au dus în final la apariția primului ziar politic. Este vorba de două documente eminate de la Cancelaria Aulică, păstrate sub forma unor copii autentificate la 1 martie 1862.

Primul document, datat 13 decembrie 1837, nu cuprinde în mod explicit o autorizație, ci o comunicare făcută de Cancelaria Aulică autorităților din Brașov, cărora le cerea și precizări în vederea soluționării cazului.²⁹ Al doilea document – autorizația formală – este Ordinul nr. 1893 din 8 martie 1838, dat de Cancelaria Aulică guvernului Transilvaniei, prin care Împăratul se „îndură” să dispună, prin rezoluția sa de la 1838, ca Ioan Gött, care obținuse deja facultatea de a edita ziare în limbile germană și maghiară, să poată edita astfel de ziare și în limba valahică, cu condiția ca întotdeauna un număr să fie trimis și Cancelariei de Curte și să se conformeze legilor cenzurii. I se mai admite lui Ioan Gött să poată trimite aceste gazete prin curier poștal și cu aplicarea taxei fixate pentru ele și peste hotare („ad exterar oras mittere”)³⁰.

În cuprinsul acestui act se face referire și la un raport din 24 iulie 1837. Avem temeii să credem că, în urma întârzierii „Foi de septemână” de către Colegiul cenzorilor, acesta a întreprins o cercetare și a înaintat un raport cuprinzând probabil și condițiile în care se preconiza eventuala eliberare a unei autorizații.

Prin retragerea lui Rudolf Orghidan, noul finanțator, Gh. Nica, începe demersurile pentru obținerea autorizației, desigur împreună cu și pe numele lui Ioan Gött, singurul care o putea obține. Cererea înaintată Cancelariei Aulice a avut drept prim rezultat această adresă, din 13 decembrie 1837, prin care se cer de la Brașov referințe în vederea soluționării cauzei. În urma răspunsului primit

²⁴ *Ibidem*, p. 89.

²⁵ „Transilvania” nr. 25/1868, 611.

²⁶ B. Baiulescu, *Monografia Comunei bisericesti gr. or. române a Sfintei Adormiri din Cetatea Brașovului*, Brașov, 1898, p. 160.

²⁷ M. Popa, V. Tașcu, *op. cit.*, pp. 55-56.

²⁸ V. Netea, *op. cit.*, p. 91.

²⁹ „Casa Mureșenilor” Brașov, Arhiva Mureșenilor, doc. nr. 884.

³⁰ *Ibidem*, doc. nr. 885.

de la Brașov, la 13 ianuarie 1838, Înalta Curte dă aprobarea pentru apariția ziarului, care va fi comunicată la 8 martie 1838. Această autorizație îi era dată lui Ioan Gött numai în sensul traducerii și în românește a ziarelor pe care le tipărea deja – condiție nerespectată încă de la primul număr al „Gazetei de Transilvania”, care apare la 12 martie 1838. Explicația trebuie căutată în prestigiul și influența pe care o avea „garantul” Gh. Nica și, desigur, în interesul comercial al tipografului Ioan Gött – care au putut determina indulgența organelor locale ale cenzurii.

Totuși, va rămâne o permanentă amenințare la existența ziarului, supus oricând capriciilor cenzurii, ceea ce va determina în anul următor călătoria lui George Barițiu și Iacob Mureșianu la Viena, pentru a obține „întărirea” autorizației cu o nouă aprobare a Cancelariei Aulice.³¹ La Viena, Barițiu reușește să obțină aprobarea de a expedia „Gazeta de Transilvania” și „Foaie pentru minte, inimă și literatură” prin poștă și în Bucovina. Se obținuse astfel, implicit, aprobare și pentru conținutul ziarelor, deci derogarea de la condiția inițială a „traducerii” și, prin aceasta, independența și însuși viitorul publicațiilor românești.

Pentru a întreprinde această călătorie, cei doi tineri profesori brașoveni aveau nevoie de aprobarea și recomandarea episcopului de la Blaj.

În autorizația dată la 27 iulie 1839, episcopul Ioan Lemeny face cunoscut celor ce o vor citi că a dat-o „fiilor Gh. Bariț cleric absolut pe de-o parte și subdiacon și lui Iacob Mureșianu deasemenea cleric și teolog al diocезei de Făgăraș, de prezent profesor în Cetatea liberă a Brașovului, ca să viziteze Cetatea Imperială Viena, pentru a-și reface sufletul și fizicul și a face experiență, cu obligamentul de-a se întoarce la începutul anului școlar”³².

Mărturii contemporane subliniază importanța acestei călătorii, care a reușit să asigure continuitatea ziarului ce va ajunge să aibă cea mai lungă viață din istoria presei românești. Al. Papiu-Ilarian consemnează: „Gazeta Transilvaniei a fost mult timp singura școală politică care creștea pe români ... Pentru a obține unele concesiuni pentru ziar, Gh. Bariț și Iacob Mureșianu călătoriră în vara anului 1839 la Viena”³³.

Constantin Pappfalvi, profesor la Blaj și deputat în Parlamentul de la Budapesta, scria: „I-am întâlnit pe ambii, zeloși, tineri luptători, călătorind la Viena în carele brașovene spre a esopera licența de luptă pentru luminarea scumpei lor națiuni ...”³⁴.

Din relatările lui George Barițiu se știe că, pentru acoperirea cheltuielilor necesare acestei călătorii, el a folosit din economiile personale 300 fl. m.c., la care se adaugă cadoul de 100 fl. m.c. al protopopului Iosif Ighian de la Bistrița.³⁵

În Arhiva Mureșenilor se păstrează documente referitoare la această călătorie, care atestă din nou prezența lui Gh. Nica și la acest moment important din istoria foilor brașovene. Este vorba de o scrisoare³⁶ pe care i-o adresează George Barițiu la 12 octombrie 1839, referitoare la cheltuielile de călătorie, la suma de 477 fl. cu care contribuise negustorul brașovean, precum și la cele 55 de privilegii comerciale pe care le luaseră cu ei spre a le vinde în „țările de sus”. Scrisoarea confirmă faptul că la călătorie au mai luat parte Iacob Mureșianu, Gh. Nica junior și un prieten al acestuia, Ioan H. Alexandru. Toate cheltuielile urmau să se împartă între cei patru membri ai grupului. Motivul pentru care au fost luați în călătorie cei doi tineri a fost, pe lângă instruirea lor, desigur și ușurarea cheltuielilor care, la vremea respectivă, erau foarte mari. Se mai păstrează și chitanța pentru cei 100 fl. pe care George Barițiu i-a ridicat la Budapesta de la firma Geittner în contul lui Gh. Nica.³⁷ Un alt

³¹ Olimpiu Boitoș, *Întâiele călătorii în apus ale lui George Barițiu*, Sighișoara, 1947, pp. 9-15.

³² Arhiva ASTRĂ, Sibiu, mapa 17, doc. nr. 4.

³³ Al. Papiu-Ilarian, *op. cit.*, vol. I, pp. 129-132.

³⁴ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 5/1888.

³⁵ Apud O. Boitoș, *op. cit.*, p. 11.

³⁶ „Casa Mureșenilor” Brașov, Arhiva Mureșenilor, doc. nr. 903.

³⁷ *Ibidem*, doc. nr. 11994.

document deosebit de important, păstrat în Arhiva Mureșenilor, este convenția pe care George Barițiu o încheie cu Ioan Gött la 1 iulie 1839³⁸, fixând raporturile între editor-tipograf și redactor. Convenția a fost reînnoită apoi în 3 ianuarie 1847, pe același act. Prin această convenție, George Barițiu se obligă să redacteze ziarele românești „Gazeta de Transilvania” și „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, să poarte grija întregii corespondențe privitoare la ziar – primind un onorariu de 600 fl. valută vieneză sau 240 fl. monedă convențională atâta timp cât se vor edita 600 de exemplare. Ioan Gött avea obligația de a tipări aceste gazete și de a se îngriji de expedierea lor. Actul poartă, pe lângă semnăturile lui Gh. Barițiu și Ioan Gött, și pe aceea a lui Gh. Nica în calitate de martor.

Aportul lui Ioan Gött la întemeierea foilor brașovene nu poate fi contestat. Cu timpul, va încerca să-și impună tot mai mult autoritatea făcându-le greutăți, atât lui George Barițiu până la 1850, cât și lui Iacob Mureșianu mai târziu. Gött a fost editor tehnic al ziarelor și scopul și interesul său era doar material, punând condiții grele pentru tipar, mai ales după 1850, când Iacob Mureșianu obține nu numai dreptul de redactare, ci și pe cel de editare și de proprietate a „Gazetei Transilvaniei”. Într-o scrisoare aflată în Arhiva Mureșenilor³⁹, datată 8 martie 1862, Iacob Mureșianu spune: „El (Gött – n.n.) n-are pe Gazeta Transilvaniei niciun drept – nici ca fondator «Stifter» căci în Decretul lui de la 1838 i se dă concesiunea numai generală «ephemerides etiam valachicas edandi» iar în Decretul meu stă apriat «Gazeta Transilvaniei» care numire i-a dat-o nu el ci fostul redactor Barițiu”.

Neînțelegerile cu Ioan Gött îi determină pe George Barițiu și Iacob Mureșianu să încerce a-și înjgheba o tipografie proprie, pentru a deveni astfel independenți. În Arhiva Mureșenilor se păstrează o petiție pentru obținerea autorizației de înființare a unei tipografii⁴⁰, datată 1862, în care Iacob Mureșianu argumentează necesitatea înființării ei, precum și ofertele lui Gh. Scalnic din Viena⁴¹ și I. Weiss din Brașov⁴² de a fi angajați la această tipografie pentru care se spera că se va obține autorizația de înființare. Dar repetatele lor încercări au rămas fără rezultat, dat fiind privilegiul monopolist al lui Gött. Abia la 1888 dr. Aurel Mureșianu va izbuti să înființeze o tipografie proprie, o tipografie românească, reînnoind firul tradiției întrerupte din vremea marelui tipograf Coresi. Asta va fi posibil însă după o jumătate de secol de la apariția celor dintâi foi brașovene, al căror redactor în adevăratul sens al cuvântului a fost George Barițiu. Munca redacțională, de la 1 ianuarie 1838 și până la 8 aprilie, data sosirii lui Andrei Mureșanu la Brașov, a fost asigurată tot de G. Barițiu și pentru suplimentul literar al „Gazetei Transilvaniei”, care din iunie 1838 va purta numele de „Foaie pentru minte, inimă și literatură” și va fi redactată până în primăvara anului 1849 de Andrei Mureșanu. La 22 noiembrie 1843 George Barițiu anunță că, pentru numărul ce va apărea joia, își va lua încă un colaborator.⁴³ Era vorba de Iacob Mureșianu, la ajutorul căruia, pentru redactarea „Gazetei”, apelase și înainte. Corespondența lui Iacob Mureșianu dinainte de 1848 a dispărut aproape în totalitate, în condițiile refugiului din fața armatei revoluționare maghiare. S-a păstrat însă o scrisoare din 1840, pe care George Barițiu i-o trimite de la Vâlcele în numele său și al lui Andrei Mureșanu, rugându-l să le dea ajutor pentru apariția „Gazetei”, care trebuia să fie neapărat gata sâmbăta după-amiaza și nu era terminată decât pe jumătate. Îl ruga să facă corectura și revizia. Scrisoarea se încheie astfel: „Zău nu mergem noi de flori de măr la Arpatac – beizadea Ghica este acolo – mă înțelegi. Al dumitale sincer prieten Gh. Bariț, Brașov 18 iulie 1840”⁴⁴. Beizadea Scarlat Ghica și Domnitorul Alexandru Ghica, unchiul său, erau nu numai abonați ai „Gazetei de Transilvania”, dar și sprijinitori morali și susținători financiari.

³⁸ *Ibidem*, doc. nr. 886.

³⁹ *Ibidem*, doc. nr. 5312.

⁴⁰ *Ibidem*, doc. nr. 7588, 7594.

⁴¹ *Ibidem*, doc. nr. 7592.

⁴² *Ibidem*, doc. nr. 7593.

⁴³ V. Netea, *op. cit.*, p. 228.

⁴⁴ A. A. Mureșianu, *op. cit.*, p. 6.

Iacob Mureșianu se va ocupa de numărul de joi al „Gazetei de Transilvania” până în martie 1849, când, odată cu intrarea armatei revoluționare maghiare în oraș, ziarele vor fi suspendate, iar redactorii obligați să se refugieze dincolo de Carpați. George Barițiu va fi găzduit de familia Hurmuzachi până în toamna anului, când se întoarce la Brașov și înaintează guvernatorului Wohlgemeth cerere pentru eliberarea unei noi autorizații pentru apariția ziarelor. O va obține la începutul lunii decembrie și astfel, la 1/13 decembrie 1849, reapare ziarul politic, acum sub titlul de „Gazeta Transilvaniei” și suplimentul său literar, însă sub stricta supraveghere a poliției și a comandantului cetății, colonelul Stancovics⁴⁵.

Pentru a răspunde ziarelor săsești, care începuseră o campanie de denigrare a mișcării revoluționare românești, George Barițiu începe la 9 ianuarie 1850, în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, publicarea rapoartelor lui Avram Iancu despre luptele din 1848, cu intenția de a continua cu rapoartele lui Axente Sever și Simion Balint. Îndrăzneala lui a provocat reacția guvernatorului care, prin prefectul poliției din Brașov, pretinde redactorului să întrerupă imediat publicarea rapoartelor. George Barițiu nu dă curs cererii și astfel, la 25 februarie 1850, se emite decretul de suprimare a ziarelor și a redactorului George Barițiu, sub învinuirea de „Halsstarrigkeit” (încăpățănare)⁴⁶. Pentru că românii rămăseseră din nou fără niciun ziar, cel care ia inițiativă este Iacob Mureșianu, care se adresează guvernatorului Wohlgemuth, cerând el dreptul de editare și redactare a ambelor foi. Cererea poartă data de 28 martie 1850.⁴⁷ Această cerere va fi completată la 22 iunie cu un program al foilor, la solicitarea autorităților.⁴⁸

La 7 septembrie 1850, prin Ordinul 777, primește aprobarea pentru redactarea și editarea „Gazetei Transilvaniei” și a „Foi pentru minte, inimă și literatură”, condiționat de respectarea Constituției imperiale din 4 martie 1849⁴⁹, care prevedea obligația de a „arbora pe frontispiciu pajura habsburgică și de-a publica ordonanțele și legile guvernului imperial”. Încă de la primul număr, apărut la 9 septembrie 1850, Iacob Mureșianu refuză să se supună acestor obligații și va rezista tuturor presiunilor de a arbora pajura habsburgică până la momentul apariției noii legislații absolutiste (1 aprilie 1852), care făcea imposibilă apariția ziarelor fără aceste însemne⁵⁰.

Referitor la această problemă, îl cităm pe George Barițiu: „Între a fi lipsită națiunea de orice publicație periodică, a pipăi și orbeca pe întuneric, sau a se supune la acele condițiuni alegerea, în acea epocă, era ușoară”⁵¹.

Prin obținerea aprobării de redactare și editare a foilor, Iacob Mureșianu devine proprietarul deplin al acestor ziare. „Gazeta” a rămas în proprietatea familiei mai bine de o jumătate de secol, apărând cu demnitate onoarea și drepturile românilor, exprimând suferințele, convingerile și speranțele naționale.

Întemeierea ziarelor brașovene, care constituie temelia presei românești din Transilvania, se datorează eforturilor conjugate ale nepuizabilului inițiator care a fost Timotei Cipariu, ale receptivilor patrioți brașoveni și, în primul rând, ale entuziastului tânăr căruia i-a revenit gloria de a fi cel dintâi redactor al unui ziar politic românesc – George Barițiu.

⁴⁵ V. Netea, *op. cit.*, p. 228.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 229.

⁴⁷ „Casa Mureșenilor” Brașov, Arhiva Mureșenilor, doc. nr. 7558; Mircea Gherman, *Date și fapte din activitatea lui Iacob Mureșianu*, în vol. „130 de ani de la apariția Gazetei Transilvaniei”, Brașov, 1969, pp. 75-85.

⁴⁸ „Casa Mureșenilor” Brașov, Arhiva Mureșenilor, doc. nr. 7559.

⁴⁹ *Ibidem*, doc. nr. 7563.

⁵⁰ „Gazeta Transilvaniei”, nr. 50/24 iunie 1853.

⁵¹ G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, Sibiu, 1890, vol. II, p. 656.

Abstract

When the „Transylvania’s Gazette” was first published (in 1838), some attempts for founding Romanian publications had been already taken for over half a century.

The first Romanian in Transylvania who thought of the necessity of founding a newspaper which would support Romanians’ emancipation process was Ioan Piuriu-Molnar. In 1789, 1794, 1795 he repetitively tried to win that challenge.

In 1837 in Brasov appeared in Ioan Gott’s printing house (which was financed by Rudolf Orghidan) and under the attendance of Ioan Barac „The Sunday’s Leaf”, which unfortunately did not respond to the readers’ expectations, who did not appreciate the newspaper’s „curiosities magazine” flavour. The public wanted a publication that would debate national problems. And so there had to appear a political newspaper for which the Royal Chancellery approval was required. In the summer of 1837 two issues of the „Weekly Leaf” were suspended by the local censorship due to the absence of that approval.

It is only on March 8, 1838 that the authorization for a political newspaper was obtained through a Decree (no.1893). So, in 1838, March 12, the first Romanian political newspaper appeared – „The Gazette of Transylvania” – and George Baritiu was its editor. The newspaper had a literary supplement called „Leaf for mind, heart and literature” lead by Andrei Muresanu. Those two publications are the real basis of the Romanian journalism in Transylvania.

George Baritiu was the editor of „The Gazette of Transylvania” up until the spring of 1850 when, for political reasons, the censorship suspended him and the newspaper as well. For fear of leaving the Romanians from Transylvania with no newspaper at all, Iacob Muresianu obtained the authorization and in September 1850 the newspaper reappeared under the name of „Transylvania’s Gazette”. It was to be the newspaper with the longest existence into the history of the Romanian journalism.

The founding of the newspapers in Brasov is due to the combined efforts held by the initiator Timotei Cipariu with the efforts of the open-minded patriots from Brasov and with those of the committed intellectuals like George Baritiu, Iacob Muresianu and Andrei Muresanu.